

news/ukraintsi-vidchuvaiut-stres-i-tryvohu-ale-obyraiut-konstruktyvni-kopinhovi-stratehii-reahuvannia-na-tsi-stany.

5. Топорецька З. М., Важинський В. М. Використання судової практики під час викладання навчальної дисципліни «Кримінальний процес України». Training legal professionals following European standards: scientific and pedagogical internship (November 4 – December 15, 2024). Riga, the Republic of Latvia, P. 79-84.

6. Про вищу освіту: Закон України від 1 липня 2014 року № 1556-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>.

7. Про освіту: Закон України від 5 вересня 2017 року № 2145-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>.

8. Про затвердження Положення про психологічну службу у системі освіти України: наказ Міністерства освіти України від 22 травня 2018 року № 509. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0885-18#n19>.

9. Буровицька, А. І. (2024). Особливості резильєнтності студентів під час навчання в умовах воєнного часу. *Наукові записки. Серія: Психологія*. 2024. № 2. С. 17–23.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-480-4-68>

ВИЩА ОСВІТА УКРАЇНИ В ГАЛУЗІ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ТА СПОРТУ КРИЗЬ ПРИЗМУ ВІЙНИ

Христова Тетяна Євгенівна

*доктор біологічних наук, професор,
завідувач кафедри теорії та методики фізичного виховання,
Мелітопольський державний педагогічний університет
імені Богдана Хмельницького
м. Запоріжжя, Україна*

Жорстка, кривава війна, що розпочалася після повномасштабного вторгнення Росії в Україну, докорінно змінила всі аспекти життя країни, включаючи сферу вищої освіти. Заклади, що готують фахівців у галузі фізичної культури та спорту, зіткнулися з численними викликами – від фізичного знищення інфраструктури до необхідності адаптувати освітній процес до нових реалій [2, с. 362]. У цей період заклади освіти змушені були шукати нові форми взаємодії з студентами, впроваджуючи онлайн-формати та дистанційне навчання, щоб забезпечити безперервність освітнього процесу навіть в умовах війни.

Фізична культура та спорт традиційно відіграють важливу роль у вихованні молодого покоління та формуванні національної ідентичності, а тому сфера спортивної освіти не залишилася осторонь у період воєнних дій. З перших днів цієї жакливої агресії стало зрозуміло, що заклади вищої освіти змушені швидко адаптувати всю розгалужену систему освітньо-наукової діяльності [5, с. 536].

Першим і найважливішим викликом стало забезпечення безпеки студентів та викладачів. Багато закладів перемістилися або запровадили дистанційне навчання [1, с. 33]. Проте якість такого формату освіти у сфері фізичної культури та спорту викликала значні питання, адже практична підготовка є її невід'ємною складовою. Проведення онлайн-занять з техніки спортивних дисциплін, фізіології рухової активності чи спортивного менеджменту вимагає якісного відеозв'язку, спеціального обладнання та методичних матеріалів, що не завжди доступно в умовах воєнного стану. Обмеження на проведення масових заходів та спортивних змагань створили додаткові труднощі для студентів, які не могли на практиці відпрацьовувати отримані знання та навички [4, с. 184].

Крім того, студенти та викладачі не залишилися осторонь подій на фронті. Частина здобувачів вищої освіти та випускників вступили до лав Збройних сил України та добровольчих формувань. Війна не лише змінила кар'єрні плани багатьох молодих спортсменів, а й поставила перед ними нові моральні та фізичні випробування. Багато спортивних тренерів та фахівців з реабілітації долучилися до допомоги пораненим військовим, використовуючи знання з лікувальної фізичної культури, спортивної медицини та фізичної реабілітації.

На тлі воєнних дій особливого значення набула проблема психологічної реабілітації. Військові, які повертаються з передової, часто мають посттравматичні стресові розлади, а фізична активність та спорт можуть стати ефективним засобом їхньої адаптації до мирного життя. Українські університети почали активніше включати до програм навчання освітні компоненти, пов'язані з реабілітацією, спортивною терапією та психологічною підтримкою.

Ще одним важливим аспектом є участь українських студентів-спортсменів у міжнародних змаганнях, програмах обміну та міжнародної мобільності. Попри труднощі, українські спортсмени продовжують представляти країну на світовій арені, демонструючи силу духу та незламність. Багато університетів уклали угоди з європейськими та американськими освітніми закладами щодо підтримки здобувачів вищої освіти, надання їм тимчасового навчання за кордоном або можливості тренувань у безпечних умовах.

Не можна оминати й проблему відновлення спортивної інфраструктури. Багато навчальних корпусів, спортивних залів,

тренувальних баз і стадіонів зазнали пошкоджень або були зруйновані. Відновлення цих об'єктів потребує значних фінансових ресурсів та часу. В умовах обмеженого бюджету на оборону держава вимушена шукати альтернативні джерела фінансування – гранти, міжнародну допомогу, партнерство з приватними компаніями.

Попри всі труднощі, війна стала своєрідним каталізатором для реформування сфери фізичної культури та спорту. Вона стимулювала розвиток нових підходів у навчанні, зробила акцент на важливості адаптивного спорту, спортивної реабілітації та психологічної підтримки. Українська спортивна наука та освіта довели свою стійкість та здатність до змін навіть у найскладніших турбулентних умовах.

Війна змінила підходи до викладання освітніх компонентів, що стосуються фізичної культури та спорту [6, с. 552]. Викладачі змушені розробляти нові методики навчання, які враховують обмежені можливості доступу до спортивних об'єктів та необхідність поєднання теоретичних і практичних занять у гібридному форматі. Зросла потреба у впровадженні сучасних цифрових технологій, таких як віртуальні тренування, симуляції та дистанційні тести фізичної підготовки [3, с. 84]. Одним із ключових аспектів стало залучення студентів до волонтерської діяльності, пов'язаної зі спортивною реабілітацією поранених військових та цивільних. Освіта у сфері фізичної культури та спорту почала тісніше співпрацювати з медичними та психологічними напрямками, що сприяє комплексному підходу до реабілітації. Після війни очікується підвищений попит на фахівців, здатних працювати з ветеранами, розробляти програми адаптивного спорту для людей, які отримали травми. Відповідно, система вищої освіти змушена готувати нове покоління професіоналів, які зможуть не лише навчати, а й допомагати суспільству відновлюватися після важких випробувань.

Війна суттєво вплинула на систему вищої освіти України у сфері фізичної культури та спорту, змусила її адаптуватися до нових реалій. Попри значні виклики (руйнування інфраструктури, необхідність дистанційного навчання, залучення студентів і викладачів до оборони країни) система освіти продемонструвала стійкість і здатність до змін. Одним із головних здобутків стало посилення уваги до спортивної реабілітації, психологічної підтримки та адаптивного спорту, що є важливим для допомоги військовим і постраждалим від війни. Міжнародна підтримка та участь українських студентів у міжнародних програмах забезпечили високий рівень спортивної підготовки та навчання.

Попереду стоїть завдання відбудови спортивної інфраструктури, повернення талановитої молоді до України та реформування системи підготовки фахівців відповідно до нових викликів. Вища освіта у сфері

фізичної культури та спорту відіграватиме ключову роль у формуванні сильного суспільства, здатного не лише долати наслідки війни, а й закладати фундамент для подальшого розвитку українського спорту на міжнародному рівні.

Література

1. Ашиток Н., Галь Ю. Проблеми впровадження цифрових технологій в дистанційне навчання у вищій школі. *Молодь і ринок*. 2021. № 11-12. С. 33-38. URL: <http://mir.dspu.edu.ua/article/view/252825/250116>
2. Борейко Н.Ю., Азаренкова Л.Л. Роль спорту і фізичної культури під час війни та у відновленні України. *Здоров'я нації і вдосконалення фізкультурно-спортивної освіти: матеріали 3-ї Міжнар. наук.-практ. конф., 27-28 квітня 2023 р. / гол. ред. А.В. Кіпенський*. Харків: Національний технічний університет "Харківський політехнічний інститут", 2023. С. 361-365.
3. Когут У., Сікора О., Вдовичин Т. Виклики навчання та викладання в умовах війни. *Молодь і ринок*. 2022. № 6 (204). С. 83-88. URL: <http://mir.dspu.edu.ua/article/view/260171/261819>
4. Особливості організації освітнього процесу в закладах вищої та фахової передвищої освіти в період збройної агресії рф проти України. *Освіта України в умовах воєнного стану: інформаційно-аналітичний збірник*. Київ, 2022. С. 183-187. URL: https://iea.gov.ua/wp-content/uploads/2022/08/education-of-ukraine_2022.pdf
5. Bilohur Vlada, Pyurko Vladyslav, Khrystova Tetiana, Pyurko Olga, Moskalyk Hennadii. Impacto social de las políticas educativas para la enseñanza del deporte en contextos de crisis: Visión general. *Interacción y Perspectiva*. 2024. Vol. 14. № 2. P. 534-546. <https://doi.org/10.5281/zenodo.10929047>
6. Pietsch M., Tulowitzki P., Cramer C. Innovating teaching and instruction in turbulent times: The dynamics of principals' exploration and exploitation activities. *Journal of Educational Change*. 2023. Vol. 24. P. 549-581. <https://doi.org/10.1007/s10833-022-09458-2>